

La segona és la utilitat didàctica de l'obra que ressenyem: qualsevol assignatura relacionada amb geografia humana i/o regional (sigui geografia econòmica, històrica, urbana, ordenació del territori, de Catalunya-Espanya-Europa-del món, etc.) o fins i tot física (sobretot pel que fa a la geografia física aplicada), té una eina immillorable per treballar amb l'alumnat universitari de geografia.

I la tercera és que si Pau Alegre es queixa en la presentació de l'*Atles del port*

de Barcelona... que no hi havia atles similars al que ha confeccionat per poder disposar d'un model encara que fos només per plantejar-se què calia fer, afortunadament ara ja disposem d'aquest model, que no és cap altre que l'*Atles del port de Barcelona...* realitzat per Pau Alegre.

Enric Mendizàbal i Riera

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia

ALLESSANDRINI, Alfonso

Pensare il bosco

Roma: Edizioni Abete, 1993.

Alessandrini és un italià del Trentino, en concret de la Valsugana, que és una vall dels Alps Orientals on els fons de les valls són ocupats per plantacions d'arbres fruiters i alguns llacs, i els vessants de les muntanyes són dominats per majestuosos boscos de caducifolis i coníferes. L'autor va llicenciar-se en ciències forestals i posteriorment entrà a l'Administració italiana durant la postguerra del segon gran conflicte bèl·lic que afectà Europa, i arribà a ocupar importants càrrecs en el cos forestal. En conclusió, és una persona que ha dedicat la seva vida als boscos i als arbres, els quals l'han rodejat des de la seva infantesa. Alguns col·lectius lligats al món forestal l'han criticat en la seva tasca administrativa, ja que l'han considerat més un poeta o un filòsof que un gestor, en canvi altres persones l'han encoratjat, ja que ha propulsat una visió del bosc molt més ecològica i humana, que fugia de la visió productivista que al llarg de molts anys ha marcat l'espai forestal.

En aquest llibre l'autor repassa, a vegades d'una forma una mica anàrquica, les seves vivències i reflexions sobre els boscos adjuntant un important annex sobre els boscos a nivell mundial, europeu i italià. Per tant, a les pàgines d'aquest llibre hi

trobem des d'anecdotes personals fins a plantejaments de futur sobre el paper dels boscos a nivell mundial, europeu i italià. Cal recalcar que aquestes reflexions són molt interessants i suggestives per al geògraf, ja que l'espai forestal, tant l'arbrat, com el potencialment arbrat ocupen un tant per cent molt elevat del territori. Sobre aquest espai que fins fa poc només era contemplat des d'un punt de vista productiu, cal actuar-hi ordenant els seus diversos usos (productiu, ambiental i social) i prevenint perills, com són els incendis. En conseqüència, una correcta ordenació de l'espai forestal ha de fer-se des de la interdisciplinarietat entre les ciències naturals i socials, i en aquest camp la geografia hi té molt a dir.

Les principals aportacions d'aquest llibre són les següents: en primer lloc, l'autor s'interroga sobre quin és el paper dels boscos en la societat. Sobre aquest tema Alessandrini assenyalà que el concepte de bosc ha canviat notablement en els darrers decennis. El fet més destacable d'aquest canvi és que la societat està prenent consciència del valor ecològic dels boscos. L'autor també manifesta la necessitat de redescobrir el bosc per part dels ciutadans i que, en conseqüència, hem

de passejar-hi amb temps i calma per tal d'entendre els seus valors, sobretot, aprendre els ritmes de la vida que hi ha en el seu interior i situar-nos com a persones o éssers humans dins l'escenari de la vida. Hi ha una frase que resumeix molt bé aquest desig: cal pensar en un bosc per la vida, és a dir, cal valorar l'ús social dels boscos com a escola per la vida, sobretot en aquells països altament urbanitzats. Cal assenyalar que va haver-hi un temps en què el bosc donava llenya per escalfar i fusta per construir. Ara és el temps històric per passejar i per recuperar l'orientació vital a partir d'aprendre de l'ecosistema forestal.

En segon lloc, l'autor és conscient que aquestes reflexions són pròpies dels països desenvolupats i que, en concret, són unes idees molt centreeuropees. En contrapartida, a la resta del planeta la situació té un signe ben diferent. Només cal tenir present que anualment es desforesten uns 20 milions d'hectàrees de superfície forestal. Sobre la situació mundial, Alessandrini és molt contundent en expressar que per poder lluitar contra aquesta situació cal actuar contra les desigualtats i la pobresa, és a dir, perquè hi hagi justícia ecològica cal que es produeixi també justícia humana o econòmica. Sobre aquest dilema l'autor es planteja la pregunta següent: com es pot demanar a la població que renunciï a la llenya per coure el menjar o per escalfar-se?

En el X Congrés Forestal Mundial celebrat a París el 1991 es va establir la necessitat de conservar els recursos forestals pel bé del planeta. També a Rio de Janeiro el 1992 es va fer una declaració sobre els boscos, considerant-los un hàbitat de biodiversitat, uns protectors del sol, depuradors de l'aire i reguladors de l'aigua. En conseqüència, com que els boscos són essencials per reequilibrar el desenvolupament cal aconseguir, a nivell mundial, un equilibri entre la conservació i l'aprofitament dels boscos, ja que el progressiu creixement demogràfic està provocant un important

augment de les demandes de llenya i de nous espais agrícoles i, en contrapartida, la salut ambiental del planeta demana la conservació dels espais forestals. Alessandrini assenyala com una primera solució al problema de la desforestació dels boscos tropicals l'aplicació de mètodes més racionals en els aprofitaments forestals.

D'altra banda, l'autor analitza la manca de política forestal per part de la Unió Europea i que només s'està afavorint i subvencionant la reforestació com a conseqüència de l'abandó de conreus promogut per la reforma de la política agrària europea. D'altra banda, des de fa uns decennis, el món rural europeu pateix una forta regressió demogràfica que afecta de forma especial les àrees de muntanya mediterrània. Davant d'aquesta situació es proposa, com a resultat de la caiguda dels preus de la fusta, passar de la silvicultura productiva a una economia forestal ecològica o naturalística; i en el món mediterrani deixar d'afavorir les coníferes i potenciar els boscos autòctons. També cal integrar el turisme dins l'economia forestal i pensar en fórmules privades o mixtes de gestió d'espais naturals protegits i de la lluita i prevenció dels incendis.

En les seves conclusions l'autor ens assenyala que el futur del sistema forestal passa per resoldre el conflicte entre paisatge natural i recurs natural. La gestió dels boscos segles enrere era marcada per la supervivència i en els darrers decennis pel creixement industrial. En l'actualitat aquesta gestió ha de ser resultat d'un compromís entre la ciència i la política, amb el compromís de la conservació. Cal assenyalar que Alessandrini entén que el bosc s'ha de comprendre des de tres òptiques: la científica, la literària i la religiosa, i que el sistema forestal comprèn els parcs naturals, els arbres de la ciutat, el mantell arbori i arbustiu, el paisatge i el sol. Resultat d'aquest doble plantejament s'indica la necessitat d'entendre els arbres de la ciutat no només com un jardí, sinó també com un element cultural. Un exemple

d'intentar portar a la pràctica aquest principi el trobem a Itàlia l'any 1992, quan van aprovar una llei que obligava a plantar un arbre per cada nouat. La llàstima és que uns quants anys després només un 19% dels municipis complien aquesta norma. Per tant cal aprofitar els espais verds de la ciutat per crear arborètums que permetin barrejar art i natura com a components de l'educació ambiental urbana. Sobre aquest tema es recalca la necessitat de crear una cultura de l'arbre urbà que afavoreixi la seva diversitat i quantitat. Respecte a l'òptica literària i religiosa, cal esmentar que els diferents pobles de la terra han estimat i respectat els boscos i els arbres, ja que aquests posseeixen caràcters o virtuts que són exemplars per la societat, com la bellesa, la força, la persistència, etc. Un exemple de veneració cor-

respon als arbres que tenen una gran longevitat o que tenen unes dimensions monumentals. Per reafirmar aquest fet l'autor presenta nombrosos exemples, com el baobab de 26 m de perímetre de Zimbabwe o la Sequoia sempervirens de 120 m d'alçada que hi ha al Sequoia National Park d'Estats Units. També hi ha arbres que tenen un valor simbòlic o mitològic, com l'olivera. En referència a l'òptica literària es fa una proposta força suggerent, ja que es parla de la necessitat de crear un lligam entre els parcs o els ambients naturals amb les obres literàries, és a dir, uns espais naturals literaris on el paisatge i la literatura es fusionessin per al visitant.

Josep Gordi i Serrat
Universitat de Girona
Secció de Geografia

El futur de les periferies urbanes. Canvi econòmic i crisi social a les metròpolis contemporànies. Actes de les Jornades de Reflexió i Mostra d'Art organitzades per l'Institut de Batxillerat «Barri Besòs». Barcelona, del 10 al 13 de maig de 1989
Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social; Institut de Batxillerat «Barri Besòs», 1994.

Cinc anys després de la seva realització s'han publicat les actes de les Jornades de Reflexió i Mostra d'Art organitzades per l'Institut de Batxillerat «Barri Besòs». Tal com els responsables de l'organització de la trobada expliquen en diversos capítols del llibre ara publicat, la iniciativa va sorgir, d'una banda, a partir del treball amb l'alumnat de l'institut Barri Besòs en diverses assignatures de temàtica social i econòmica i, d'una altra banda, de la consciència del moment de canvi que per al barri suposaven, 1989, les primeres constatacions de la transformació urbana que, impulsada per l'organització dels jocs olímpics, començava a afectar de forma important el front marítim de la ciutat.

Aquesta idea motriu impulsà la iniciativa de posar en comú perspectives diverses sobre la ciutat i els seus continguts econòmics, socials, polítics, culturals i educatius, sempre tenint en el punt de mira la realitat urbana del barri Besòs i desenvolupant aquests fils temàtics a partir de la idea guia de «perifèria». La intenció de definició, qualificació i explicació del concepte va raure tere dels diversos blocs temàtics, dins dels quals el referent urbanístic oferia sempre una bona exemplificació de les diferents aproximacions teòriques.

La primera part del volum ara publicat consisteix en l'exposició de les diferents ponències, les comunicacions, les taules rodones i els debats relatius a cadascun dels blocs temàtics treballats: «economia de la